

ליקוטים נפלאים פרשת ויגש

"ויגש אליו יהודה ויאמר" (מד, יח)

דיבר אליו קשות. (רש"י)

קשה לכאורה להבין את טענות יהודה ליוסף: הרי יהודה עצמו הציע ליוסף עונשים חמורים יותר, כמבואר בסוף פר' מקץ (שמי שיימצא הגביע בידו יומת, והשאר יהיו לעבדים), ויוסף הוא שהציע להקל ולקבוע שגונב הגביע יהיה לעבד והשאר ישוחררו. מתרצים המפרשים (אור החיים והעמק דבר בסוף פרשת מקץ), שתחילה חשב יהודה שכל עניין הגביע הוא גזירת שמים, מידה כנגד מידה משום מכירת יוסף, ולכן לא התנגד ואף הציע הצעות מחמירות. אך כשראה שהשליט המצרי מתעתד להשאיר דווקא את בנימין, היחיד שלא השתתף במכירה, הסיק יהודה שאין כאן אלא מזימה גרידא של שליט מצרים, שיש להילחם נגדה באמצעי ה"השתדלות" הרגילים, ולכן דיבר אל יוסף כפי שדיבר.

"אדוני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או

אח" (מד, יט)

באמת לא מצינו בפרשה שיוסף שאלם "היש לכם אב או אח", ברם זאת הייתה טענת יהודה ליוסף, כלום שאלתנו היש לכם אב או אח, הרי אנו לבד ענינו לך זאת, וזהו הוכחה שאין אנו מרגלים, כי א"כ היינו מעלימים ממך כל הפרטים האלו. (אברבנאל, דמשק אליעזר)

"ויצא האחד מאתי

ואמר אך טרף טרף ולא ראיתי עד הנה" (מד,

כח)

בישיבתו של ה"חתם סופר" נפטר, ל"ע, בחור צעיר בן י"ח שנים, שהיה תלמיד חכם גדול, וזכה להספיק הרבה בימיו הקצרים. אמר ה"חתם סופר" בהספד: הבחור היה בן י"ח אבל חכם כמו בן ששים, אלא שאנו לא ראינו את הששים, רק את הי"ח. כמו שכתוב אצל המן שירד לבני ישראל במדבר: "המן כזרע גד הוא ועינו כעין הבדלח" ואלו בני ישראל התלוננו: "נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו". מדוע? כי נכון שאפשר היה לטעום כל טעם במן, אבל לא ראו את האוכל, וכשאדם לא רואה הוא נשאר רעב. "נפשנו יבשה" כי "בלתי אל המן עינינו" אנו רואים רק את המן, ולא מאכל אחר.

כך גם אנו, אמר ה"חתם סופר", ראינו לפנינו בחור שהוא בן י"ח שנים, ולא ראינו אותו בן ששים. המשיך ה"חתם סופר" ואמר: יעקב אבינו טען שיוסף היה חכם גדול, שהרי כתוב "כי בן זקנים הוא לו" ואומר תרגום אונקלוס "בר חכים". אלא שיוסף היה בן שמונה עשרה כשנמכר, שנאמר: "ויצא האחד", ו"האחד" בגימטריא שמונה עשרה. ומסיים הפסוק "ולא ראיתו עד הנה", "הנה" בגימטריא ששים. את הששים לא ראיתי, למרות שהוא היה חכם כמו בן ששים.

"לכולם נתן לאיש חליפות שמלות ולבנימין

נתן שלש מאות כסף וחמש חליפות שמלות..."

(מה, כב)

הגמ' מקשה איך יכול להיות שיוסף יטעה באותו דבר שאביו טעה ואיך יתכן שיוסף ישנה בן בין הבנים שהרי למוד הסבל היה צריך להקפיד בזה יותר? ומתוצאת הגמ' שהביא 5 חלפות שמלות לרמז על מרדכי היהודי אשר יצא מלפני המלך בחמשה בגדי מלכות.

הקשה על זה הגר"א שהרי עדיין ישנה פה אפלייה עדיין ובמיוחד שהאחים לא ידעו על הרמז הזה שרימז לו? ותירץ הגר"א שהשמלות היו זולות ובשווי של השמלה שקיבלו שאר האחים ושאלת הגמ' היתה למה היה השינוי בכמות ולא לשווי השמלות שבזה לא היה הבדל.

הקשה אביו של ה"בית הלוי" שהרי הביא גם שלש מאות שקל ועל זה הגר"א לא תירץ? ה"בית הלוי" כשהיה צעיר תירץ שהנה כתוב בפרשת משפטים שמחירו של עבד הוא 30 שקל כי אם שור נגח עבד חייב 30 שקל לאדונו וכתוב בגמ' בגיטין דף מד. שהמוכר עבד לנכרי חייב לפדות אותו עד פי 10 מדמיו א"כ כל אח היה צריך לפדות אותו מידי המצרים עד 300 שקל ורק בנימין שלא מכרו לא היה צריך לשלם 300 שקל ולכן קיבלם מאת יוסף.

"וירא את העגלות אשר שלח יוסף" (מה, כז)

רמז נאה רמז הרה"ק ה"בית ישראל" ז"ע כי לאחר שנתגלה יוסף לאחיו שלח לאביו 'עגלות', וברש"י - סימן מסר להם במה היה עוסק כשפירש ממנו,

הגמרא במסכת קידושין (דף ל' ע' א) מספרת את הסיפור המפורסם על דמא בן נתניה שבאו חכמי ישראל לקנות ממנו אבן מאבני החושן. האבן היתה תחת מראשותיו של אביו שישן והוא לא רצה להעיר את אביו. **מעשה זה מהווה דוגמא לכיבוד אב ואם.** אמר על כך ר' חיים שמואלביץ זצ"ל: **כולם מתפעלים מהבן ואני מתפעל מהאב!** בן כזה, שאצלו ערכים ומוסר חשובים יותר מכסף מעיד על אביו.

לעי"נ
הרה"צ **פנחס בן ר' בנימין ביוש**
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

ליקוטים נפלאים פרשת ויגש

רש"י: להתקין לו בית ועד שיהא מורה בו דברי תורה, ושיהיו השבטים לומדים בו.

שתי מטרות היו ליעקב בשלחו את יהודה בהקמת בית הועד: הן שיהא מקום להוראת התורה ע"י יעקב והן שיהא מקום שבו יוכלו השבטים ללמוד. והדברים צריכים ביאור: א. הרי שבעים נפש ירדו למצרים שחלקם נשים וילדים, ואילו הגברים מנו כמה עשרות בלבד ומדוע ראה יעקב צורך לשלוח את יהודה להכין מקום ללימוד תורה למספר כה קטן של לומדים? ב. האם לא היה ניתן להקים בית ועד בהגיעם למצרים ולא להכין מקום מראש? ג. הרי יוסף היה במצרים ושימש כמשנה למלך, וכחלק מההכנות לקראת הפגישה עם אביו ואחיו, יכול היה הוא להכין את בית המדרש ללימוד תורה? ד. לוי ויששכר שמהם עתידים לצאת מורי הוראה בישראל, היו מתאימים יותר מיהודה להשלח למצרים להקים בית ועד, מאשר יהודה?

מסופר, שביום שייסדו את ישיבת וואלוז'ין, היה ראש הישיבה הגר"ח מוואלוז'ין שרוי בתענית ובכה בדמעות שלישי, ובדמעות אלו גיבלו את הטיט של אבן הפינה... וכן מסופר שבעת יציאת היסודות לישיבת פוניב'ז, פרץ הרב מפוניב'ז מידי פעם בבכי עד שקשה היה להרגיעו, והחזון אי"ש שנכח במקום אמר: "ישיבה שמייסדים בדמעות, בדם ובזיעה, סופה להתקיים". מטרת יעקב בהקמת הישיבה במצרים היתה לייסד מקום תורה מכוחו וכוח אבותיו, כוחות רוחניים שיעמדו לעם ישראל בהיותם בגלות מצרים, וזאת רצה יעקב להדגיש לבניו עוד טרם יירדתם לגלות מצרים שהבסיס לקיומו של עם ישראל הוא בית המדרש ללימוד התורה, ובלעדיו אין חיות, ולכן שלח את יהודה לפניו, ומאחר והקמת הישיבה היתה לדורות, היתה כוונתו של יעקב שהיסודות יבנו מכוחו שלו ולבנותו בכוונה נכונה כדי שתשרה בו השכינה והתורה שתילמד בו תהא לשמה. אילו יוסף שהיה כבר במצרים היה מקים את בית המדרש, לא היה ניתן ללמוד מכך יסוד זה היאך יש לייסד מקום תורה לרבים. ומה שנשלח דווקא יהודה, כיון שהיתה בו מעלה מיוחדת, שהרי כבר נאמר שאחת מהמתנות שקיבלו ישראל מהקדוש ברוך הוא היא התורה שניתנה לישראל, וכן ביאר הרמב"ם: "אין דברי תורה מתקיימין... ולא באלו שלומדין מתוך עידון ומתוך אכילה ושתייה, אלא במי שממית עצמו עליהן, ומצער גופו תמיד, ולא יתן שינה לעיניו ולעפעפיו תנומה". ההתקשרות לתורה יכולה להווצר רק על ידי מסירות נפש וויתור על רצונות ותאוות העולם הזה. מסירות נפש של יהודה התגלתה בעבר בנסיונותיו להציל את בנימין אחיו עד כדי נכונותו לצאת למלחמה עם מצרים כדי להציל את אחיו, ולכן נבחר דווקא הוא להקים בית תלמוד והוראה בארץ גושן, שגם עצם הקמת מקום תורה צריכה להבנות מתוך מסירות נפש וביטול העצמות, ומתוך יציאת תוכן של קדושה.

בפרשת עגלה ערופה, זהו שאמר וירא את העגלות אשר שלח יוסף ולא אמר אשר שלח פרעה (רש"י מה, כז) ופי' הרה"ק ה'בית ישראל' כי רמז לו שבעגלה ערופה נאמר לא נודע מי הכהו (דברים כא, א) כיו"ב אמר לו יוסף ליעקב אפילו אם יהיה נראה לך שהאחים מכרו אותי, אבל באמת לא נודע - לעולם לא תדע מי הכני ומכרני... כי הכל מיד ה' היה. (באר הפרשה)

"ותחי רוח יעקב אביהם" (מה, כז)

ה'חתם-סופר', היה נוהג להאריך בתפילת שמונה-עשרה. פעם אחת, אחרי התפילה, ניגש אליו אחד המתפללים ואמר: "רבי, האומנם כדאי כל-כך להאריך בתפילה? הנה, בזמן שרבנו התפלל הספקתי לסיים את התפילה ואף גם ללמוד שני דפי גמרא עם תוספות".

חייך רבי משה והשיב: "חז"ל אמרו שהמאריך בתפילתו מאריכים לו ימיו ושנותיו. אם-כן, על-ידי אריכות התפילה אזכה לחיות יותר, וממילא אוכל להשלים את דפי הגמרא שכביכול 'החמצתי' בגלל אריכות התפילה"...

"ואלכה ואראנו בטרם אמות" (מה, כח)

סיפר הגה"צ רבי נתן מאיר ווכטפויגל זצ"ל מנהל רוחני ישיבת לייקווד שפעם פנה אליו רבו, המנהל רוחני של התלמוד תורה דקלם הגה"צ רבי דניאל מובשוביץ זצ"ל הי"ד ושאלו, לשם מה הלך יעקב לראות את יוסף, מה תוסיף לו ראה זו? אין לומר שהיו אלו געגועים גרידא, כיוון שלא ראה את בנו עשרים ושתים שנה, וכלתה נפשו לראותו. שהרי מדברים אנו באבות העולם שבוודאי כל מעשה שלהם נעשה בחשבון מדוקדק.

לשם משל סיפר רבי נתן ששמע פעם מרבו רבי דניאל הנ"ל שתיתכן ביקורת מצידו ועל כל אדם שמעשיו אינם מחושבים דיים, אבל על רבו הסבא מקלם זצ"ל יתקשה לומר ביקורת, כי בימי שהותו בצילו, ראה איך כל תנועה שעושה מחושבת ואפילו את כובעו לא יזיז בלי מחשבה, אם כן קל וחומר, בן בנו של קל וחומר שהיה ליעקב אבינו חשבון מדוע נסע לבנו? תשובתו של רבי דניאל לשאלה ששאל, היתה קצרה: "הוא רצה לראות איך יוסף מתנהג".

הסביר זאת רבי נתן, שהנה לכאורה למה נצרך לראותו בעולם הזה, הלא יראנו בעולם הבא, אלא רצה לראות איך הוא מצליח להתגבר על יצרו, ומזה ילמד הוא עצמו, שכן למרות שיעקב היה ודאי במדרגה גבוהה מיוסף, אולם הוא הרגיש שהוא יכול וצריך ללמוד ממדרגתו המיוחדת של יוסף הצדיק שנתנסה בכאלה ניסיונות ועמד בהם.

(נועם המוסר עמ' ע"ה)

א אט טבת

"ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורת לפניו
גשנה" (מו, כח)